

Novi plan za Kinoteku: Nakon "Ronda" digitalna restauracija 20 filmova do 2028.

31.08.2025. · 10:01

Izvor: Hina

Autor: Miroslav Edvin Habek

ZAGREB, 30. kolovoza 2025. (Hina) - Vlada je na sjednici krajem srpnja, ispod radara šire javnosti, dala suglasnost Ministarstvu kulture i medija za financiranje trogodišnjeg programa obnove audiovizualnog gradiva Republike Hrvatske – hrvatske filmske baštine pohranjene u Hrvatskoj kinoteci i za to osigurala preko dva milijun eura.

Novim programom od 2026. do 2028. predviđena je, između ostaloga, cjelovita zaštita do 20 dugometražnih filmskih naslova nastalih do 2010., restauracija i digitalna obrada 1800 minuta filmskih djela te "ponovni ispis digitalno obnovljenih djela na novu filmsku vrpcu".

U obrazloženju odluke stoji kako se sada uspostavlja model "koji gotovo udvostručuje obujam zaštićenih minuta u odnosu na postojeći sustav u istom vremenskom intervalu".

Ukratko, umjesto digitalne restauracije po dosadašnjem ritmu od deset ili jedanaest filmova u tri godine, država sada ubacuje dodatni novac da bi se restauriralo i za povijest do 2028. sačuvalo i do 20 dugometražnih filmova.

Istovremeno, u Hrvatskoj kinoteci rijetkim su znatiželjnicima potvrdili i vijest da je jedna slovenska tvrtka završila naručenu digitalnu restauraciju "Ronda" iz 1966., drugog najboljeg hrvatskog filma svih vremena po posljednjem izboru kritičara iz 2020.

Obje vijesti upućuju na problematiku očuvanja hrvatske filmske baštine i, naročito, na dinamiku digitalne restauracije hrvatskih dugometražnih filmova. Odlukom Vlade primjenjivat će se novi "udvostručeni" program s objašnjenjem da je "sustavna zaštita ove vrste arhivskog gradiva od temeljne važnosti za dugoročno očuvanje identiteta, kulturne raznolikosti i kolektivnog sjećanja".

S druge strane, kritičari tvrde da je odluka došla prekasno koristeći jednostavnu računicu i efektnu poruku da će digitalizacija hrvatskih filmskih klasika biti važna za kolektivno sjećanje, ali sjećanje budućih generacija. Naime, ističu kako je dosad digitalno restaurirano 36 dugometražnih filmova od

njih oko 300 nastalih do 2011., a dinamikom novog programa preostalih oko 260 bilo bi obnovljeno za gotovo 40 godina!

Značajan iskorak obnova "Ronda"

No, svi se slažu da je obnova "Ronda" značajan iskorak jer bi taj film tek sada, digitalno restauriran, mogao pružiti vjerno svjedočanstvo o vremenu i filmskoj tehnici kada je nastao, ali i o majstorstvu tadašnjih filmaša - redatelja Zvonimira Berkovića, glumaca predvođenih Reljom Bašićem, a naročito snimatelja Tomislava Pintera. I takav se "Rondo", naravno, tek treba predstaviti hrvatskoj javnosti u, barem trenutačno, standardnoj 4K rezoluciji.

No, "Rondo", iznimno jaki hrvatski adut i u potencijalnoj konkurenciji na nekom od prestižnih međunarodnih festivala restauriranih filmskih klasika, poput onih u Cannesu i Veneciji, bio je u Hrvatskoj na iznimno dugom "čekanju" za obnovu i to od njezina početka 2008. Rondo je, naime, restauriran tek kao tridesetšesti dugometražni hrvatski film od njih oko 300 nastalih od 1944. do 2011. i pohranjenih na filmskoj vrpici u Kinoteci na zagrebačkoj Savskoj cesti.

Te su 2008. Kinoteka i Hrvatski telekom, s partnerima Jadran filmom i Croatia filmom pokrenuli program MAXtv Digiteka i kao prvi dugometražni filmovi bili su obnovljeni "Breza" Ante Babaje i "Vuk samotnjak" Obrada Gluščevića. Taj kompliciran model obnove filmova po javno-privatnom modelu ubrzo je "pukao", a Kinoteka je samostalno krenula u proces restauracije.

Iako je od tada, a naročito u iznimno dobroj suradnji s Zagreb filmom, digitalno restaurirano oko 300 kratkih i animiranih filmova, zapostavila se restauracija dugometražnog filma pa čak i gotovo obustavila od 2015. do 2018.

Tek su 2020. napokon digitalno restaurirani, prema posljednjem izboru kritičara, najbolji hrvatski film svih vremena "H-8" Nikole Tanhofera iz 1958. i "Deveti krug", film iz 1960. Franca Štiglica. No, i tadašnje ponovno pokretanje digitalne restauracije stiže prekasno i s premalo naslova, ističu kritičari navodeći da čak ni bivši hrvatski film broj 1, "Tko pjeva zlo ne misli" Kreše Golika iz 1970. sve do prošle godine nije bio digitalno restauriran.

Neki filmovi hrvatskih autora proglašeni srpskim kulturnim dobrom

Poseban problem je, primjerice, "Ritam zločina" (1981.) Zorana Tadića za koji se, kako se saznaje, izvornik u Beogradu i koji će, prema svemu sudeći, u budućnosti biti digitalno restauriran u eventualnoj suradnji sa srbijanskim kolegama.

Naime, na inicijativu Jugoslovenske kinoteke "Ritam zločina" je, zajedno s nekim filmovima Vatroslava Mimice, Veljka Bulajića, Branka Bauera i nekoliko drugih hrvatskih autora, još 2016. proglašen srpskim kulturnim dobrom te se pregovara da se u Beogradu digitalizira postojeći negativ tog filma (2K), a da se kasnije u Hrvatskoj kinoteci digitalno restaurirana (4K rezolucija).

Sve to je dosad uzrokovalo frustraciju hrvatskih filmaša i zaljubljenika u film, ali i njihove rijetke javne reakcije među kojima se izdvaja otvoreno pismo redatelja Rajka Grlića ministrici kulture Nini Obuljen Koržinek u rujnu 2021. u kojem proslavljeni redatelj, u formi osobnog vapaja, naglašava da je Hrvatska

obnovila sramotno mali broj filmova te da je od 2017. do 2021. u Hrvatskoj restaurirano i digitalizirano osam dugometražnih igranih filmova.

"U tom istom periodu Kinoteka Sjeverne Makedonije restaurirala je i digitalizirala čitave opuse svojih istaknutih autora, ukupno trideset i dva (32) dugometražna igrana filma, a Jugoslovenska kinoteka dvadeset i osam (28) dugometražnih igranih filmova", oštro je poručio Grlić. No, ni nakon upoznavanja s novim "udvostručenim" programom, Grlić nije krio razočaranje.

"To je dosta sramotni plan. U tri godine dva milijuna eura za svu audiovizualnu građu. To svaka omanja ovdašnja crkva dobije od Ministarstva kulture za restauriranje oltara ili zvonika Valjda je 100 godina filma zaslužilo malo bolji tretman", zaključio je.

Raukar Gamulin: Treba izdvojiti puno više novca

Na "kinotečni" je problem od političara najglasnije upozoravala Urša Raukar Gamulin (Možemo) koja je novu vladinu odluku nedavno prozvala i "malom pobjedom".

"No, nemojmo se zavaravati, to je tek prvi koračić. Od ukupno oko 300 filmova na celuloidnoj traci, digitalno je restaurirano 35. S ovim novcem bit će restaurirano još 20. Matematika je jasna - gotovo 250 filmova ostaje na milost i nemilost uništenju kemijskim procesima", kazala je Raukar Gamulin.

Dodaje kako je nevjerojatno i poražavajuće da hrvatske vlasti potpuno mirno gledaju nepovratno propadanje hrvatske filmske baštine. "Toliko deklarativnog zaklinjanja u kulturu, a tako ignorantski i gotovo neprijateljski odnos prema vrijednoj baštini", kazala je, ocijenivši da treba izdvojiti puno više novca te organizirati posao restauracije i digitalizacije brže i ekspeditivnije.

"Potrebno je ponoviti da je Hrvatska jedina zemlja u okruženju, o Europi da ne govorim, koja nema samostalnu ustanovu kinoteke. Dakle, treba žurno osnovati Hrvatsku kinoteku koja će rukovoditi procesom restauracije pa potom distribucije i prezentacije hrvatske filmske baštine koja mora biti svima pristupačna. Naša djeca i naši mladi nemaju gdje pogledati hrvatski klasični film, ne poznaju ga. To je nedopustivo", kazala je.

U Ministarstvu kulture i medija, pak, naglašavaju kako je vladina odluka donesena nakon brojnih sastanaka s čelnim ljudima iz Kinoteke i da se njome žele sada pokriti tri segmenta – ubrzanje postupka digitalne restauracije nabavom nove opreme, osiguranje prostora (dvorane Kinoteke kako bi imala mogućnost prikazivanja filmova te zaključno osamostaljenje Hrvatske kinoteke koja sada djeluje u sklopu Hrvatskog državnog arhiva.

Partl: Kinoteka će se dodatno opremiti i osuvremeniti

Državni tajnik Krešimir Partl odbacio je tvrdnje da su filmske vrpce s filmskim klasicima "prepuštene na milost i nemilost uništenju kemijskim procesima", ali je i odgovorio na pitanje o ispravnosti računice da će i novim "udvostručenim" programom za digitalnu restauraciju cijelog filmskog gradiva Kinoteke trebati otprilike 40 godina.

"Točno, ali neće biti tako. Kroz ovaj proces Kinoteka će se dodatno opremiti i osuvremeniti. Proces digitalizacije i digitalne restauracije nije isti proces. Kinoteka će s kupnjom nove opreme ubrzati

proces. Većina filmova jesu digitalizirani, samo nisu digitalno restaurirani. Dakle, filmovi će biti spašeni u smislu da neće biti propadanja filmske građe”, kazao je.

“Vjerujem da će, s dodatnom opremom, osiguravanjem dodatnog prostora i novim zapošljavanjima, ovaj proces biti kao dizelski motor - polako se zagrijava, ali jednom kada postigne određenu temperaturu, počinje jako dobro ići”, zaključio je Partl.

*Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa poticanja novinarske izvrsnosti.

Miroslav Edvin Habek

(Hina) xmeh yam